

ralno" ministrstvo,*) katero je učiteljstvu „bolj naklonjeno“ kakor prejšnje konservativno. Brez dvoma bode imel vsak minister več srca do nas, kakor prejšnji „gluhi“ minister, katerega so ušesa bolela, da ni hotel slišati naših obupnih prošenj.

Vlada nas je spravila na svet v lastno korist — ona je naš duševni provzročitelj, zato ji je dolžnost nam pomagati, da ne utonemo v bedi. Tukaj smo, živeti vendar moramo. Ali nas mar hoče vlada zapustiti v težavah, kakor brezsrčen oče ali mati svojega nezakonskega otroka? Ako ji ni volja pomagati nam, potem pa naj vsaj iz človekoljubja **zapre učiteljska** in naj ne vabi mladih ljudi v stan „vednega uboštva in mizerije“, da ne bodo prizadeti siljeni kleti čas svojega nastopa v te zavode, kakor je proklel svetopisemski Job dan svojega rojstva: „Naj izgine oni dan in naj se izpremeni v temo. . . obda naj ga črna noč . . . naj se ne števi med dnevi v letu in naj se ne šteje med meseci . . . (Job, 3. 1—9.)

„G.“

Prijateljem.

Greba je, da smo delavni in požrtvovalni. Ob nas je življenje, ki ga moramo živeti. Moramo ga, sicer smo nesposobni in nepotrebni. Ob nas je življenje s svojimi zahtevami, in mi smo s svojimi zahtevami sredi življenja . . .

Opravičene so naše zahteve, a niso le opravičene, temveč so potrebne nujne izvršitve!

Govorili smo že mnogo o njih, in še mnogokrat bo nanesla prilika, da bomo morali govoriti. Veseli nas, da je naša odkrita in neustrašena beseda našla mnogo prijateljev, a veseli nas takisto, da je našla mnogo sovražnikov. Zadnje je dokaz, da je naše ravnanje pravo, pravo zategatelj, ker ni povšečno onim, ki so nasprotniki napredka, torej tudi naprednega učiteljstva. Bili bi nekonsekventni, ko bi ne bili nam sovražnega mišljenja.

Tako je in ne drugače!

Vsa javnost govori o tem, in učiteljsko vprašanje se razpravlja s tisto gorečnostjo v Katoliškem in Narodnem domu, samo z razločkom, da vlada v prvem strast in sovražnost, v drugem srce in prijaznost.

Pa si ne mislimo le dveh hiš v Ljubljani. Ta dva doma sta veliko večja in krijeta vso slovensko ozemlje, vse naše cesarstvo, ves široki svet. V enem so ljudje z zakrknjenim, edino vase zaljubljenim srcem, v drugem ljudje, ki imajo tudi nekaj čuvstva za nas.

Pa to mi že vse vemo in po novem letu bomo imeli priliko, da bomo o vsem tem še govorili svobodno in brez ozirov!

Za danes izražamo samo željo in prošnjo, da bi nam stali — kot doslej, tako tudi v bodoče — ob strani naši stanovski in nestanovski prijatelji, da bi nam bili gmotna in duševna podpora.

Mnogeletno izkustvo nas uči, da dvigati stan in mu razvzemati ubitega, v verige bede in osirotelosti zakovanega duha ni malenkostno in lahko delo. Kako bi potrebovali samo obilico svobodnega časa, da bi izvršili trohico svoje dobre volje! Žalibog, da smo že utrujeni in izmučeni takrat, ko nam je pisati ali govoriti o izvenšolskih rečeh . . . Kdor je učitelj, ta nas razume!

*) To se pa molite! Uredn.

Pater „Slovenec“ se bo namuzal, bo zapel satiriško-praznopeno norčavo pesemco in bo nosil še dalje mrtvo srce za slovensko učiteljstvo . . .

To vemo, in čudež bi bil, če bi ne! — Kjer je zima, ni pomladi, in obratno. Razumete?

Torej, prijatelji, stopite tesno in s toplimi sroci in s požrtvovalnostjo k nam, tesno k nam, tako prav do našega srca!

Teh pet, šest vrstic nismo napisali, da smo napolnili prostor, napisali smo jih, ker so nam ležale prav na dnu duše!

Zmes.

I.

V vroči južni Afriki bijejo hrabri Buri ljut boj za svojo neodvisnost in svoj obstanek proti gospodstvaželnim kramarskim Angležem. Po Slovenskem vihra pa nekaj mesecev sem peresni boj, v katerem vihti zavedno slovensko učiteljstvo uma svetli meč proti gospodstvaželnim klerikalni gardi za svojo neodvisnost in stanovski ugled. Kakor simpatizujejo z Buri vsi pravi omikanci vseh narodov, tako kaže pri nas — vsaj na Kranjskem — narodna-napredna inteligenca svoje simpatije za naše učiteljstvo, dočim prepuščajo na Štajerskem in Primorskem posvetni omikanci učiteljstvo samemu sebi. Morda jim na dnu duše tli iskrica sočutja za boreči se merodajni faktor v narodnem življenju. Kakor je to učiteljstvo še sedaj v boju osamljeno, se zgodi lahko omenjeni inteligenci, da bode v kratkem izolirana — generali brez vojakov. Tako plačilo zaslužijo brezbrizni voditelji naroda!

Vsa slovenska klerikalna trobila od „Slovenca“, „Slovenskega Lista“, „Domoljuba“ do mariborskega „Slovenskega Gospodarja“ so napovedala kruti boj slovenskemu naprednemu učiteljstvu. Ravnajoč se po znanem geslu: udari po pastirju, in razkropile se bodo ovčice — udrihajo zlasti fanatično po vodjih, stoječih na čelu naših trum. Na Kranjskem lete strupene pušice v trojico: Luko, Jaka in Engelberta, na Štajerskem pa na predsednike učiteljskih društev. Ves boj mora imeti za nas le dobre posledice, saj so naši nasprotniki javno pripoznali, kako važen faktor je slovensko učiteljstvo, o čemer so se dejansko tudi prepričali pri volitvah kmetijske družbe.

Glej ga spaka! V povestih družbe sv. Mohorja so igrali učitelji dosedaj jako čudne uloge, letos nam pa povest „Stara in nova hiša“ kaže zglednega čebelarja. „Pred tem ulnjakom so se shajali vaški možje, ki so čislali Franceta (lastnika ulnjaka) in ljubili učitelja, dobro vedoč, da jim prav hoče“. O, da bi le to spoznanje prodrlo v sloje naroda! Rojina, Rojina, tudi tvoje seme bo padlo na rodovitna tla!

Na Goriškem se je poklonila trojica novo imenovanemu nadzorniku, kar je bil le akt spoštovanja, ki je nekaterne nepotrebno vznemiril. Na Štajerskem to ni mogoče storiti, ker vlada medvladje in ne morejo najti primernih nadzornikov, ki bi bili poslušno orodje za vladne naklepe. Rajnega P. Leitgeba, nadzornika v celjskem okrajnem glavarstvu, so vlačili po slovenskih in nemških časnikih, njegov velikanski pogreb pa je sijajno pokazal, kako je bil priljubljen pri učiteljstvu.

Štajerski učitelji zaman čakajo, kdaj jim regulacija plač napolni prazne mošnjičke. Dotični zakon je bil sklenjen meseca prosinca, sankcioniran mal. srpana, a deželno

knjigovodstvo dela uprav polževo, zakaj potrpežljivi učitelji itak lahko čakajo. Za zabavo in neki šport imajo svoje „jungovce“, katerim so 7. grudnia v Mariboru preiskali obisti in jetra. Nekaj socijalno-demokratskih idej privoščimo radi učiteljem, zlasti slabo plačanim. Ker misli država iz svojega bogatega vira davkov nekaj odstopiti posameznim deželam, utegnejo vendarle tudi primorski tovariši dobiti boljšo plačo, ako politični kolovodje store svojo dolžnost. V „Zavezinem“ parlamentu so sicer molčali kakor grob, ker menda nobena stranka noče dregati v sršenovo gnezdo. Praznih obljub je že itak primorsko učiteljstvo sito do grla.

Rešetar.

Kulturne slike s Kranjskga.

Spisal Jos. Clperle.

(Konec.)

53. Naša vzajemnost.

Začetkom sedanjega stoletja je napočila Slovencem res zopet milejša doba. Združili smo se — seve, združili se nismo sami — ampak združila nas je železna roka Napoleonova in pridružila nam je tudi naše brate Hrvate. Iz jugoslovanskih pokrajin je nastala vsled volje tega moža stara veličastna Ilirija. Ko bi bil takrat narodnosten čut pri nas tako razvit kakor je dandanes, bi se bila uresničila kar namah slovenska vzajemnost, katere že sedaj tako bridko pogrešamo. Ko bi bila potem obistinjena ta, bi tudi smeli misliti na slovansko vzajemnost, o koji se pač danes mnogo piše, toda približati se ji ne moremo niti za korak. A ker narodnostnega vprašanja še nismo poznali takrat, in ker se zdi mnogim še danes za greh, razpravljati to vprašanje, ostalo je takratno združenje Slovencev in Hrvatov prav čisto brez vse posledice. Naša velika nesreča je bila, da ta Ilirija ni obstala dolgo. Šla je za Napoleonom, in preprečen je bil obenem tudi vsak nadaljni korak, da se približajo Slovenci drug drugemu in tudi Hrvatom. Kako močni, kako mogočni bi bili mi, naslanjajoč se na bratski narod hrvatski. Postali smo zopet Kranjci, Štajarci, Korošci in Primorci, in taki smo tudi še dandanes. Kakor so Slovenci v prejšnjih stoletjih že čisto pozabili, da so imeli nekoč svojo državo, tako se je že tudi danes izbrisalo premnogim iz spomina, da smo jo imeli tudi v sedanjem stoletju. Pa saj ni čuda. Saj se je delovalo pri nas od mnogih strani z vsemi silami na to, da se ne oživi spomin na to dobo. Celo tako daleč se sega, da se nam slika ona doba kot jako pogubna za nas. In vendar se je v francoski dobi prvič vpeljala slovenščina v šole ter je sploh tudi v javnosti dobila veljavo, katere ni imela niti prej in tudi potem ne.

Vendar so pa nekateri naši rojaki že 1848 sprožili zopet misel, naj se ustanovi zopet nekaka skržena Ilirija, obstoječa le iz slovanskih pokrajin, ki naj bi se imenovala Slovenija. Na Hrvate se ozirati nam ni bilo žalibog več mogoče. Ti so prišli pod čisto drugačne razmere. Ta lepa ideja se je razpravljala pač nekaj časa po časopisih in po društvih. Še leta 1869 se je poudarjalo na vižmarskem taboru združenje Slovencev s krepkimi besedami. A od tega leta je ta ideja polagom zaspala, in sedaj se čita le redkokdaj kaj o nji. Od slovenske vzajemnosti smo tedaj še tako daleč, kakor smo bili pred sto leti.

Ko bi danes zopet prišel kak Napoleon ter bi zaklical z gromovitim glasom: Ilirija vstan'! — kak odmev

bi pač našel pri nas? Nekoč je vstajala pač Ilirija zdihovaje, a vstala je vendar. Dandanes bi pač pogledala malo debelo krog sebe, ali obrnila bi se takoj na drugo stran, ter bi dremala dalje. Pa ne bojmo se. Napoleona ne bo več, sami si ne bomo pridobili združenja, drugi nam ga tudi ne bodo. Ostali bomo, kakor smo bili: zavedni Kranjci, zavedni Štajarci, zavedni Korošci i zavedni Primorci. Zavedni Slovenci pa še dolgo ne bomo.

Končna opomba.

Končavam sedaj svoje kulturne slike. Naslikal sem v njih nekatere razmere kranjske kakor so bile nekdanje, a tudi kakor so sedaj. Ugodne niso bile razmere nam nikdar. Trpel je Slovenec stoletja in stoletja in trpi še sedaj. Čudno, da se je ohranil ta narod. A pomisliti moramo pa tudi, na kako visoki kulturni stopinji bi bil lahko ta narod danes, ako bi se bil razvijal pod tako ugodnimi razmerami kakor drugi.

Še nekaj. Pravopis v teh slikah ni povsod enak. To naj pa pregledajo čestiti bralci. Izhajale so namreč leta 1897 in 1899 v „Učiteljskem Tovarišu“, kojega pravopis je bil zadnje leto čisto različen od prejšnjih let. Popravil sem sicer mnogo, toda ostalo je gotovo še kaj drugače.

Književnost in umetnost.

Razglednice v korist „Učiteljskemu konviktu“. G. Ivan Bonač, trgovec v Ljubljani, je založil in izdal v korist „Učiteljskemu konviktu“ krasne razglednice, na katerih je videti dobro zadeta Andreja Praprotnika podoba, A. Praprotnikova rojstna hiša iz Podbrezja, A. Praprotnikov rojstni kraj. Vsaka razglednica nese „konviktu“ 1 kr. 100 komadov velja franko 4 gld. Kdor pošlje za 100 razglednic 4 gld., jih dobi poštne prosto. 50 komadov velja 2 gld., kdor jih plača naprej. Posamezne razglednice so po 5 kr.

Tovariši, agitujte po vsem Slovenskem za te razglednice. Pri vseh trgovcih zahtevajte le te naše razglednice, saj nese vsaka našemu konviktu 1 kr. Zrno do zrna...

Glasbena Zora. I. letnika V. zvezek prinaša jako bogato in raznovrstno gradivo in sicer: moški zbor Fer. Juvanca „Pastir“, mešani zbor Jos. Pavčiča „Sam“, četverospjev dr. B. Ipavčev „Kaj, ne da čuden sem?“, četverospjev Avg. Lebana „Podoknica“, moški zbor J. Bartla „Moja domovina“ in mešani zbor Al. Sachsa „Vijoličin vonj“. Šestero izvirnih kompozicij za moški in ženski zbor ter še za četverospjeve prinaša ta zvezek, ki mora razveseliti vsakogar, ki ima srce za domačo glasbeno umetnost. Naj bi našla „Gl. Zora“ po vsi domovini kar največ naročnikov in sotrudnikov!

„Matica Hrvatska“. Prvo mesto med slovanskimi Maticami pristaja brez dvoma „Matici Hrvatski“. Nobena druga ne daje na svetlo toliko in tako izbranega književnega blaga. Člani „Matice Hrvatske“ dobe za l. 1899. deset knjig — eno več mimo lani. Poleg Gjurašinovih „Ptice“ (I. del) izidejo letos tri zgodovinske knjige, namreč: prvi del „Poviesti novoga veka“ (1453—1789), spisal Vala, Šrepelev „Preporod — renesansa — u Italiji u XV. i XVI. stoljeću“ in Poparičeva monografija: „Pomorska sila Hrvata za dobe narodnih vladara“. Nadalje prejmo letošnji Matičarji šest leposlovnih knjig: Vovčok „Pučke pripoviesti“, prevel dr. Avgust Harambašić, Puškin „Izabrana djela u hrvatskoj knjizi“, Arnold „Izabrane pjesme“, Novak „Posljednji Stipančići“, Šandor Gjalski „Diljem doma“ in J. E. Tomić „Melita“. — Deset tehtovitih, po več pol obsežnih knjig za borne 3 for., poprečno torej knjiga po 30 kr. — kaj takega vzmore samo slovanska, nesebična